

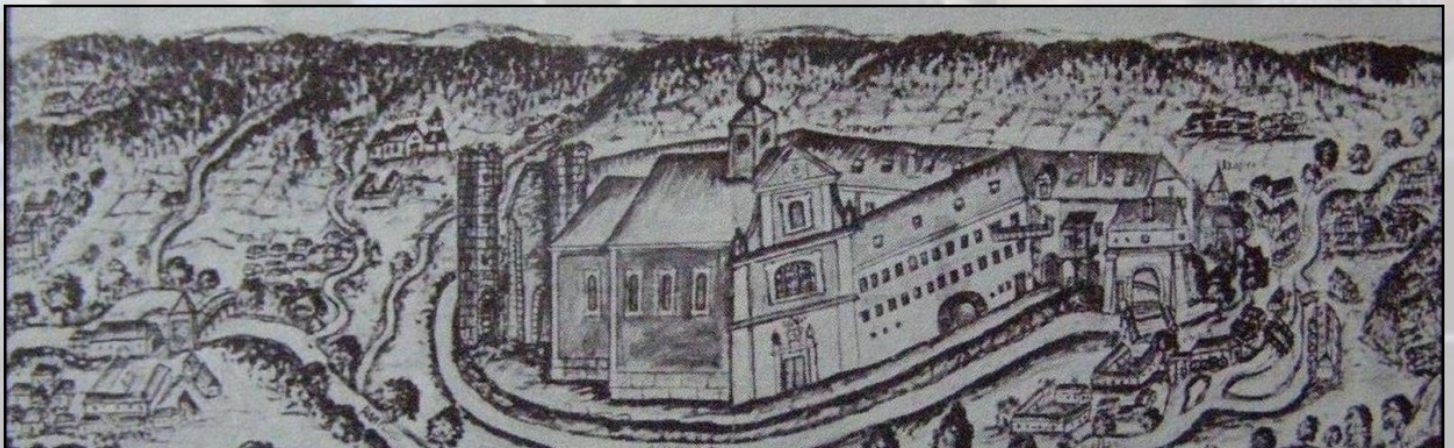
Nagyboldogasszony plébániatemplom és volt ciszterci kolostor

Beküldés dátuma:	2015.04.10
Értéktárba rögzítve:	2015.05.25
Benyújtó szervezet vagy egyesület:	Honismereti Klub
Benyújtó kapcsolattartó személy:	Horváth Zsuzsanna
Értéktár megnevezése:	Települési Értéktár, Megyei Értéktár
Fellelhetőség helye:	Szentgotthárd, Széll Kálmán tér

Történet

1734-ben III. Károly király a szentgotthárdi ciszterci apátság újrászervezésével a Bécs melletti Heiligenkreuz apátját (Robert Leeb) bízta meg. A templomdombon az építkezés 1740-ben kezdődött Franz Anton Pilgram bécsi mérnök tervei alapján. Először a négyszög alakú kolostor készült el, a templom alapkövét 1748-ban tették le. 1764-ben Fritz Alberik apát megáldotta a templomot, hogy misézhessenek benne. 1779-ben szentelte fel Nagyboldogasszony és Szent Gotthárd tiszteletére Szily János, szombathelyi megyéspüspök. Az épület belső díszítő munkálatai és a kolostorkert kialakítása 1791-ben fejeződött be, ez az évszám olvasható a műemlék kapubástyákon. Neves ciszterci laikus szerzeteseknek (Mathias Gusner festő és Kaspar Schrezenmayer asztalosmester) és egy kiváló szobrászművésznek (Josef Schnitzer) köszönhetjük az értékes műalkotások többségét a templom és kolostor épületében. Mennyezeti freskók és olajfestmények készítésével Dorfmeister István festő és fia is értékes műalkotásokkal gazdagította az apátságot. A heiligenkreuzi irányítás helyett 1878-ban az egyesített zirci apátság fennhatósága alá került a szentgotthárdi. Megkezdődött az apátság és a település elmagyarosodása. 1950-ben, a kommunista hatalomátvétel után betiltották a ciszterci rendet, végleg megszűnt a szerzetesi élet a kolostorban. Az épületbe különböző állami hivatalok, szervezetek költöztek be, ma önkormányzati és járási hivataloknak ad helyet.

Nagyboldogasszony plébániatemplom és volt ciszterci kolostor

A templom

A XVIII. században épült Nagyboldogasszony plébániatemplom Szentgotthárd központjában emelkedik, a városkép meghatározó eleme. Méreteit tekintve a harmadik legnagyobb barokk templom Magyarországon.

Homlokzat és torony

A homlokzati torony (magassága 60,5 m) szép arányaival méltóságteljesen magasodik a város fölé. A kapu fölötti felirat az építő apátok (Robert Leeb és Fritz Alberik) nevét őrzi. A homlokzaton Szent Benedek és Szent Bernát szobrai egy-egy fülkében, Szent Péter és Szent Pál szobrai a mellvéden láthatjuk. A timpanon fölött a heiligenkreuzi (egyenlő szárú kereszt közepén áldást osztó kézzel) és szentgotthárdi (G betű fonódik a kereszt szárjai közé) apátság címerai láthatók. A templom tornyában az I. világháború előtt 6 harang hívta imára a híveket. A háború alatt 5-öt elvittek, beolvasztottak. Az 1920-as években kettőt pótoltak a község, illetve a ciszterci rend költségén. Az 1938-as jubileumi évben a ciszterci rend egy 965 kg súlyú „E” harang, a község pedig az új lélekarhang költségeit vállalta.

Nagyboldogasszony templom

Előcsarnok

A templom előcsarnokában két oltár áll. Jobbra látható Szent Flóriánnak, a tűzoltók védőszentjének oltára, amelyen a római katonai egyenruhában ábrázolt szent egy dézsából vizet önt egy égő házra. Balra Szent Lénárt oltára van, az állatok védőszentjét elsősorban a falvak lakói tisztelték.

Templomhajó

Az egyhajós, két boltszakaszos templomba belépve a barokk épület monumentalitása és pompája nyugtáz le bennünket. Boltozatát 6-6 oszlop tartja, köztük eredetileg 4 mellékoltárt alakítottak ki. Mint minden ciszterci rendi templomban, a főoltáron kötelezően Mária mennybemenetelét ábrázolták, de egy-egy mellékoltárt állítottak a második patronusnak, Szent Gotthárdnak és a ciszterci „mézajkú” apátnak, Szent Bernátnak is. Barokk templom nem lehetséges Szent József-oltár nélkül, és magyar földön az osztrák építetők egy mellékoltárral tisztelegtek az Árpád-házi szentek (Szt. István, Szt. László, Szt. Imre) előtt. A Szent József-oltár mellett 1940-ben állították fel a Jézus Szent Szíve-oltárt. A szószék rokokó vonásokat mutat. Alatta látható díszes üvegkoporsóban Szent Vince mártírnak a római Szent Cyriaca temetőjéből származó testerekléje. A mennyezeti freskók közül a leghíresebb a szentgotthárdi győztes csatát ábrázoló mű, amelynek alkotói Dorfmeister István és fia voltak.

Sekrestyle

A sekrestye bútorai fenyőfa alapon diófa, diógyökér és ébenfa berakással, sárgaréz veretekkel készültek. A szekrények tetejét aranyozott párták díszítik. Szépségével kitűnik az egykori kézmosó sarokszekrény és az oltárszerű hálaadó imazsmoly, amelyet egy Kálvária-jelenet díszít. A bútorok K. Schrezenmayer apátsági műasztalos műhelyében készültek 1745 és 1752 között.

Nagyboldogasszony plébániatemplom és volt ciszterci kolostor

Déli folyosó

A sekrestyébe vezető déli folyosón láthatók az apátság történetéről mesélő tárgyi emlékek. Mivel 1391-ben az apátság kegyurasága világi személyek kezébe került, többen közülük a korábbi apátsági templomba temetkeztek. Szécsi Miklós tárnokmester és felesége Garai Ilona, valamint Szécsi Margit és második férje Arco Pyrrhus címeres sírkövei az építkezések és régészeti ásatás során kerültek napvilágra. Nádasi Darabos György ciszterci apát egészalakos sírkövén is a családi címer látható. A folyosón helyezték el Széchényi György címzetes szentgotthárdi apátnak a címeres kövét, amely a XVII. századi templom homlokzatát díszítette, valamint a régi templom egyik oltáraként szolgáló feszületet, amelybe a ciszterci rend alapítójának, molesme-i Szent Róbertnek a csonterekléjét helyezték el. A folyosón őrzik az eredeti XVIII. századi Nepomuki Szent János-szobrot is, Josef Schnitzer alkotását (1764-1766).

Északi folyosó

Az északi folyosó a tervek szerint az északi kolostorszárnyal kötötte volna össze a templomot. De ez a szárny nem készült el, így a folyosón kápolnákat alakítottak ki. Az előcsarnokból a Fájdalmas Szűz-kápolnába léphetünk be, mögötte található a Jézus Szent Szíve-kápolna.

Kórus

A templom előcsarnoka felett található az orgonakarzat, ahol kialakították a zsolozsmát végző szerzetesek számára a kétszer tíz stallumot (ülőhelyet) magába foglaló oratóriumot. A mesterien megfaragott ülések fölött rokokó stílusú, fehérre festett féldomborművek sorakoznak. Az 1764-ben Schwartz Ferdinánd gráci orgonakészítő műhelyében készült orgonát 1987-ben felújították, budapesti Aquincum orgonagyár jóvoltából új mechanikát kapott.

Kolostor

A négyzetes alaprajzú XVIII. századi épületben kialakított zárt kerengőn ma már nem lehet körbesétálni a lezárások miatt. 1950-ig a széles folyosókról nyíltak a szerzetesek külön hálószobái, amelyeket díszes cserépkályhákkal fűtöttek. A legszebben berendezett helyiségek az apáti szoba (Marian Reutter terem) és a közösségi teremek voltak: a könyvtár, a társalgó (Robert Leeb terem) és a földszinten található refektórium (ebédlő). A kolostorkert nemcsak fizikailag táplálta a monostor lakóit gyümölcszeivel és veteményeivel, hanem fasorai között sétálva lelki felüdülést is szerezhetek a szerzetesek.

Marian Reutter terem

A terem Marian Reutter apátról kapta a nevét. Az egyesített heiligenkreuz - szentgotthárdi apátság 3. vezetőjének hivatala idején készültek el 1795-96-ban Dorfmeister István pannói, amelyek a terem falait díszítették. A 10 olajfestmény egy ciszterci szerzetes (Teofil Heimb) történeti munkája alapján készült, bemutatják a szentgotthárdi apátság történetének főbb fordulópontjait. Az ajtóval szemben látható az „első alapítás”. Ezen III. Béla király átadja a francia ciszterci szerzeteseknek a birtokadományról szóló oklevelet. A timpanonos épület felirata szerint 1183-ban, az alapítás évében. Jobbra haladva láthatjuk a mohácsi és a szentgotthárdi csata mozgalmas jeleneteit. Az ajtó mellett függ a „második alapítás” képe, amelyen 1734-ben III. Károly bízza meg Robert Leeb heiligenkreuzi apátot a szentgotthárdi apátság újraélesztésével. A bejáratnál balra az első kép a szentgotthárdi építkezéseket befejező Fritz Alberik apátot, a déli falon levő pedig Marian Reutter apátot ábrázolja két szerzetes társaságában, akiket az apát a szombathelyi liceum tanárainak küldött. A festmény háttérben látható a szentgotthárdi apátság és az épülőfélben levő szombathelyi székesegyház is. Az eredeti festmények Budapesten vannak, a kiállított művek ezek digitális másolatai, amelyek 2012-ben készültek. A terem ma a polgármester fogadószobája.

Nagyboldogasszony plébániatemplom és volt ciszterci kolostor

Robert Leeb terem

Az emelet keleti oldalán található a Robert Leeb terem. A hajdani társalgó jelenleg az Önkormányzat üléseinek ad helyet. A falakat azoknak a heiligenkreuzi apátoknak a portréi díszítik, akik törekedtek a szentgotthárdi apátságna a ciszterci rend számára való visszaszerzésére. Robert Leeb erőfeszítései jártak sikerrel. A mennyezeti secco a Hajnalt allegorikus nőalakként ábrázolja. A terem falán látható Koszkol Jenőnek a kolostor könyvtáráról 1913-ban készült akvarellje. A könyvtár jelenleg nem látogatható.

Refektórium

Az épület egyik legszebb helyiségébe a zárt belső udvaron keresztül juthatunk be. Az előtérben feltűnik szépségével a kagyló formájú vörösmárvány kézmosó. A refektórium bejáratától jobbra található egy 1800 körül készült díszes cserép-kályha. A falakat borító lambéria vonalából kiemelkedik a berakásokkal díszített szószek, amelyen elhelyezkedve egy szerzetes olvasott fel társainak az étkezések alatt. A szemközti falon Dorfmeister alapítást ábrázoló festményének egy másolata látható. Eredeti viszont a terem mennyezetképe, amely városunk névadóját, Szent Gotthárdot ábrázolja, amint felajánlja az apátságot Szűz Márián keresztül a Szentháromságnak. Gusner műve Pilgram építészternök tervei alapján készült, rajta megfestette a kolostorépület északi szárnyát is, ami azonban nem épült fel. Ma ez a szépen felújított terem a házasságkötések és számtalan kulturális és társadalmi rendezvénynek a helyszíne.

Az apát szobája

Az apát szobája